

Chaiyaphruek: A mirror of a “happiness” perspective between the Thai state and people, 1958 -1963

Submitted date:

6 April 2025

Revised date:

20 June 2025

Accepted date:

30 June 2025

Jarukit Chiangjan^{1*}

Abstract

Background and objective (s): Among the emotions and sentiments of interest within Thai historiography, “happiness” stands out because of close relationship with Thai society, especially in the early 1960s. Despite recent disciplinary focus, this research significantly contributed to expanding the frontiers of Thai history through the analysis of a Thai magazine (*Chaiyaphruek*) by spotlighting the role of individuals as historical agents. The research for this article aimed to analyze the emergence of people in Thai society, beginning in the early 1960s. This phenomenon is linked to the subsequent economic expansion, which precipitated a paradigm shift in the connotation of happiness.

Study method: This article is a historical academic paper that utilizes *Chaiyaphruek* magazine from Vol. 5 No. 1 January 1958 to Vol. 10 No. 24 December 1963. All the data are represented and analyzed in descriptive research.

Main result: The context of Thai society during the Cold War significantly influenced Thai people's understanding and perception of happiness. A number of changes occurred, including the end of the threat from World War II, the rise of anti-communist sentiment, rapid economic expansion and the spread of education to local communities. All these factors contributed to people becoming laborers supporting national development. Because

¹ Learning Institute, King Mongkut's University of Technology Thonburi, Thailand

* Corresponding author jarukit.chi@kmutt.ac.th

of other conditions, such as a lack of social capital, status by birth or limited economic means, people were compelled to define happiness in a tangible form. This often meant evaluating happiness through monetary value because money could guarantee livelihoods and raise social status. This affected Thai people's life patterns and behaviors, shifting in line with this new definition. According to the results of this research, people tended to put emphasis on the value of work, which was one of the few ways to earn a monetary income.

Relevance to Thai Studies: This article tries to fill a gap in Thai historiography on the Cold War in two levels; concentrating on emotion and feeling through a case of happiness and second analyzing people's experience and their historical evidence that appeared in a magazine.

Conclusion: The Thai social context and the populace's experiences in the 1960s resulted in a perspective and meaning of happiness significantly different from other periods. Because this group lacked the economic advantages and "good backgrounds" of the middle class, the people unsurprisingly tended to define happiness based on the cost of living and their family's social status.

Keywords: Happiness; Thai Society; Change; the Cold war; the early of 1960s

นิตยสารชัยพฤกษ์: ภาพสะท้อนการรับรู้เรื่อง “ความสุข” ระหว่างรัฐกับผู้คนในสังคมไทย พ.ศ. 2501 – 2506

Submitted date:
6 April 2025

Revised date:
20 June 2025

Accepted date:
30 June 2025

♦ จารุกิตติ์ เชียงจันทร์^{1*}

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์: “ความสุข” เป็นอารมณ์ความรู้สึกที่น่าสนใจเป็นอย่างมากสำหรับการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย เนื่องจากสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับบริบทของสังคม โดยเฉพาะช่วงต้นทศวรรษ 2500 แม้เรื่องดังกล่าวยังเป็นค่อนข้างใหม่ ทว่าการศึกษา “ความสุข” จะช่วยให้อธิบายประวัติศาสตร์ไทยในมิติที่หลากหลายมากขึ้น โดยใช้นิตยสารและวารสารเป็นหลักฐานของการศึกษา (ชัยพฤกษ์) เพื่อเห็นถึงการมีอยู่ของผู้คนในฐานะตัวละครสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์กลุ่มหนึ่ง ดังนั้นวัตถุประสงค์ของบทความนี้จึงพยายามเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มคนที่เข้ามามีบทบาทในสังคมช่วงต้นทศวรรษ 2500 อันเป็นผลมาจากการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยช่วงสงครามเย็น มีผลต่อให้ความหมายความสุขต้องปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัย

วิธีการศึกษา: บทความนี้ใช้วิธีการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ ผ่านการศึกษาจากนิตยสารชัยพฤกษ์ ตั้งแต่ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม พ.ศ. 2501 - ปีที่ 10 ฉบับที่ 24 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2506 ด้วยการวิเคราะห์ และนำเสนอในรูปแบบพรรณนาเชิงวิพากษ์

ผลการวิจัย: บริบทของสังคมไทยช่วงสงครามเย็นเป็นบ่าหลอมสำคัญต่อโลกทัศน์การรับรู้และความเข้าใจเรื่องความสุขของผู้คน เพราะเป็นช่วงที่เปลี่ยนแปลงหลายด้าน ตั้งแต่การสิ้นสุดภัยจากสงครามโลก ครั้งที่ 2 การต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ภายในประเทศ การขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ และการกระจายตัวของการศึกษาตามหัวเมืองท้องถิ่น ทั้งหมดเหล่านี้จึงให้กลุ่มคนธรรมดาทั่วไปมีบทบาทมากขึ้นในฐานะแรงงานเพื่อรองรับต่อการพัฒนาของประเทศ ทั้งนี้ด้วยพื้นเพและภูมิหลังของพวกเขาที่ไม่มีต้นทุนทางด้านสังคม

¹ สถาบันการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, ประเทศไทย

*Corresponding author jarukit.chi@kmutt.ac.th

เชื้อชาติกำเนิด และเศรษฐกิจ จึงบังคับพวกเขาต้องย่อความหมายความสุขให้อยู่ในรูปแบบที่เป็นรูปธรรม ความหมายคือการประเมินค่าผ่านรูปแบบของตัวเงิน เพราะเป็นสิ่งที่ค้าประกันเรื่องปากท้องและยกสถานะทางสังคมได้ อย่างไรก็ตามกลับพบว่าแบบแผนและพฤติกรรมการใช้ชีวิตของผู้คนก็ต้องเปลี่ยนไปตามความหมายความสุขข้างต้น เห็นได้ชัดเจนจากการให้ความสำคัญกับคุณค่าการทำงานเพิ่มขึ้น เนื่องจากเป็นเพียงไม่กี่หนทางที่จะได้รับค่าตอบแทนเป็นตัวเงิน

ความเกี่ยวข้องกับไทยศึกษา: บทความนี้ตั้งใจจะขยายพรมแดนการศึกษาประวัติศาสตร์สังคมไทย ช่วงสงครามเย็นใน 2 ระดับ ได้แก่ การพินิจจากมุมมองอารมณ์ความรู้สึก โดยเฉพาะเรื่องความสุข และความพยายามศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ผ่านประสบการณ์ชีวิตของคนธรรมดาในอดีตผ่านนิตยสาร

บทสรุป: ด้วยบริบทและประสบการณ์ของผู้คนในช่วงต้นทศวรรษ 2500 โดยเฉพาะในกลุ่มคนที่ไม่มีต้นทุนทางสังคมทางเศรษฐกิจและเรื่องชาติกำเนิดเหมือนกับคนกลุ่มช่วงทศวรรษก่อนหน้าจึงทำให้โลกทัศน์การรับรู้และความปรารถนาความสุขของพวกเขาในต้นทศวรรษ 2500 นี้คือเรื่องของปากท้องและการยกระดับสถานะทางสังคมของครอบครัว

คำสำคัญ: ความสุข; สังคมไทย; ความเปลี่ยนแปลง; สงครามเย็น; ต้นทศวรรษ 2500

♦ บทนำ (Introduction) ♦

“ความสุข” เป็นอารมณ์ความรู้สึกที่น่าสนใจเป็นอย่างมากสำหรับการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ไม่ใช่แค่เรื่องส่วนบุคคลเท่านั้น (ดูเพิ่มเติม White, 2006 และ Conklin, 2015) ทว่ายังหมายความรวมถึงการสะท้อนความเปลี่ยนแปลงของสังคมไปพร้อมกันด้วย (McMahon, 2006, p.xiv ; Wongyannava, 2017, p.37 ; Suwannakij, 2020, p.528-529 and Chiangjan, 2020, p.1-2) แม้จะขอบวลไปด้วยความน่าสนใจเพียงไรก็ตาม แต่ทั่วไปแล้ว โดยเฉพาะในงานด้านประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย การศึกษา “ความสุข” ในฐานะประเด็นหลักสำคัญของการค้นคว้ากลับมีค่อนข้างน้อย และยังกระจัดกระจาย ส่วนใหญ่มักจะให้ความสำคัญและน้ำหนักกับการอธิบายในมุมมองของปัญญาชน (ดูเพิ่มเติม Sattayanurak, 2021; Sattayanurak, 2014) เชิงพุทธศาสนา (ดูเพิ่มเติม Kiccakaro, 2019) เรื่อยไปจนถึงความสุขในความเข้าใจทางด้านเศรษฐกิจแต่เพียงมิติเดียว โดยปราศจากการเชื่อมโยงเข้ากับบริบท (ดูเพิ่มเติม Ampai, 2022) อนึ่งจะเห็นได้ว่าแนวโน้มของการศึกษา “ความสุข” ในวงการวิชาการไทย เริ่มปรากฏให้เห็นกันหนาตามากขึ้น แต่ประเด็นยังคงจำกัดการวิเคราะห์ความสุขในฐานะประเด็นสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ ดังนั้นไม่แปลกที่ส่งผลทำให้การรับรู้และความเข้าใจเรื่องดังกล่าวในสังคมยังคงมีขีดจำกัด

จุดร่วมของการนิยามความสุขในสังคมไทยล้วนถูกกำหนดจากกลุ่มชนชั้นนำมาตลอด ดังสะท้อนผ่านสิ่งที่เรียกว่า “ข้อคิดข้อเขียน” ที่แตกต่างกันไปตามยุคสมัย และยังนับเป็นส่วนสำคัญต่อการชี้แนะทิศทางความหมายของความสุขเสมอ อย่างไรก็ตามสถานการณ์เริ่มเปลี่ยนไป เห็นได้ชัดเจนจากช่วงต้นทศวรรษ 2500 การเติบโตของอุตสาหกรรมการศึกษาที่สัมพันธ์กับตลาดของนิตยสารและวารสารไทยกลับมีผลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงกลุ่มคนในการนิยามความสุข เพราะสถานการณ์นี้ได้ทำให้ผู้คนมีโอกาสด้านการแสดงออกเรื่องดังกล่าวมากขึ้น หลักฐานสำคัญเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวคือเอกสารการนิเทศการศึกษา กรมการฝึกหัดครูที่ได้รับรวบรวมดัชนีนิตยสารไทยตั้งแต่ มกราคม พ.ศ. 2500 - มีนาคม พ.ศ. 2505 โดยสื่อสิ่งพิมพ์ไทยมีทั้งหมด 32 เล่ม (Department of Teacher Education, 1962, p.II) อย่างไรก็ตาม ในบรรดานิตยสารไทยทั้งหมดช่วงต้นทศวรรษที่ 2500 “ชัยพฤกษ์” โดดเด่นในฐานะพื้นที่ปลดปล่อยทั้งความคิด ความเข้าใจ และประสบการณ์ของผู้คนที่มิต่อสถานการณ์บ้านเมืองต่าง ๆ รวมถึงเรื่องความสุข (ดูการวิเคราะห์เพิ่มเติมได้ในประเด็นถัดไป) ด้วยเหตุนี้ ไม่แปลกหากพบว่าช่วงต้นทศวรรษ 2500 นั้น ไม่ใช่แค่กลุ่มชนชั้นนำที่สามารถกำหนดความหมายของความสุขเท่านั้น ทั้งนี้กลับปรากฏว่าคนทั่วไปก็เริ่มปรากฏเด่นชัดมากขึ้นเช่นกัน ด้วยการอาศัยการเติบโต

ของอุตสาหกรรมสื่อสิ่งพิมพ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิตยสาร ตรงกันข้ามกับสื่อวิทยุโทรทัศน์ที่แม้จะเริ่มมีมากขึ้น แต่ยังมีคุณภาพในการกระจายสัญญาณที่ต่ำ จึงทำให้ไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควร (Potjanalawan, 2015, p.124)

ปรากฏการณ์เช่นนี้ส่งผลให้ “ผู้คนธรรมดา” ที่เติบโตมาพร้อมกับการกระตุ้นเศรษฐกิจกับการศึกษาของช่วงตั้งแต่ทศวรรษ 2490 ตามท้องถิ่น เริ่มมีบทบาทเพิ่มขึ้นไม่ใช่แค่ฐานะ “นักอ่านประจำนิตยสาร” เท่านั้น (Anderson, 2010, p.4) แต่เป็น “นักเขียนข่าวมือสมัครเล่น” ที่ยังร่วมแบ่งปันประสบการณ์ของการรับรู้และความเข้าใจความสุขของพวกเขาไปตามคอลัมน์ต่าง ๆ ในนิตยสารกับวารสารอย่างไม่ขาดสายด้วย อย่างไรก็ตามการแสดงออกของพวกเขาย่อมสัมพันธ์กับพัฒนาการทางด้านประวัติศาสตร์ของสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ พวกเขาเกิดมาตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษ 2480 - ต้นทศวรรษ 2490 โดยเป็นช่วงที่สังคมไทยเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงผ่านด้านวัฒนธรรมครั้งสำคัญ ตั้งแต่การขบั่นความยิ่งใหญ่ของความเป็นไทยในสงครามโลก กระทั่งการส่งเสริมและการสนับสนุนนโยบายชาติเพื่อความมั่นคง จุดประสงค์คือต่อต้านการกระจายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์บริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Puchadapirom, 2007, p.77 -78) การขยายตัวของเศรษฐกิจ เช่น จากสงครามเกาหลี การเข้ามาของสหรัฐอเมริกากับองค์กรระหว่างประเทศ ตลอดจนการขยายตัวทางการศึกษาไทยครั้งใหญ่ ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองอีกด้วย จากสถิติสะท้อนว่าปี พ.ศ. 2475 มีโรงเรียนอยู่ทั้งหมดทั่วประเทศแค่ 7,638 โรง และนักเรียนเพียง 798,126 คน เท่านั้น ทว่าเพียงแค่สองทศวรรษเศษ คือ ในปี พ.ศ. 2497 กลับมีโรงเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 22,343 โรง ขณะเดียวกันก็มีนักเรียนถึง 3,276,702 คน (Siddhisara, 2019, p.7) โดยทั้งหมดเพิ่มขึ้นถึง 4 เท่า อย่างไรก็ตามนอกจากจำนวนตัวเลขเชิงปริมาณของจำนวนนักเรียนข้างต้นแล้ว ช่วงเวลาดังกล่าวยังปรากฏถึงนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่กำลังเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นกัน (ดูการวิเคราะห์เรื่องดังกล่าวได้ Kongkirati, 2002, p.25) แน่นอนว่าในทุก ๆ ข้อเขียนของพวกเขาล้วนแล้วแต่คละคลุ้งไปด้วยความปรารถนาส่วนตัวของเขาและครอบคลุมกับบรรยากาศทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมด้วย

การเพิ่มขึ้นของกลุ่มผู้คนธรรมดาที่เริ่มอ่านออกและเขียนได้ ประกอบกับการพัฒนาประเทศช่วงสงครามเย็นกลายเป็นตัวแปรสำคัญสำหรับการปรับเปลี่ยนการรับรู้และความเข้าใจความสุขบางส่วนในสังคมไทยช่วงต้นทศวรรษ 2500 นัยนี้หมายความว่าความสุขช่วงเวลานี้เริ่มมีแนวโน้มที่จะมีลักษณะมีความเป็นรูปธรรมจับต้องได้ และเน้นวัตถุมากขึ้นกว่าเดิมอย่างเห็นได้ชัดเจน (Chiangjan, 2020, p.87) สิ่งที่น่าสนใจและจะเป็นประเด็นสำคัญถัดมาคือ นัยที่กล่าวถึงนั้นกลับมีกลิ่นอายของความสามารถในการประเมินได้ของความสุขผ่านเงิน ซึ่งเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนที่สามารถพบเจอได้สม่ำเสมอมากขึ้น หากเปรียบเทียบกับช่วงเวลา

ก่อนหน้า แม้จะเป็นข้อคิดข้อเขียนตามนิตยสาร สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าพวกเขาเป็นกลุ่มที่ได้มีโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นกลุ่มแรก ๆ ตามพื้นที่ห่างไกลจากกรุงเทพฯ โดยเฉพาะในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จุฬาร่วมกันคือพวกเขากลับเป็นกลุ่มที่ไม่มีต้นทุนทางสังคมทางเศรษฐกิจและเรื่องชาติกำเนิด พวกเขาไม่ได้เป็น “ผู้ดี” และไม่ได้เกี่ยวพันทางสายเลือดกับชนชั้นนำ อีกทั้งอาจจะสามารถกล่าวได้ว่าพวกเขาอยู่ในส่วนล่างของสังคมก็ว่าได้ หลายครอบครัวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรม (Anderson, 2010, p.39) ทั้งหมดนี้จึงไม่แปลกที่พวกเขาจะต้องการ “ย่อย” ความหมายของความสุขในสังคมไทยบางอย่างออกไป โดยเฉพาะสิ่งที่จับต้องไม่ได้ และ “ปรับ” พร้อมกับ “สอดแทรก” มิติใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับเงื่อนไขสภาวะปากกัดตีนถีบ ตลอดจนต้องต่อสู้กับปัญหาเรื่องปากท้องในสังคมเมืองช่วงเวลานั้น โดยเฉพาะการประเมินและตีค่าได้ของความสุข เพื่อให้ได้รับง่ายขึ้น อย่างไรก็ตามสิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นกลับสามารถพบได้บ่อยครั้งและเพิ่มความถี่มากขึ้นตามข้อคิดข้อเขียนในนิตยสารชัยพฤกษ์ตลอดช่วงต้นทศวรรษที่ 2500

วัตถุประสงค์การศึกษา (Objective)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มคนที่เข้ามามีบทบาทในสังคมช่วงต้นทศวรรษที่ 2500 อันเป็นผลมาจากการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยช่วงสงครามเย็น ทั้งนี้บริบททางประวัติศาสตร์เป็นเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อโลกทัศน์ การรับรู้ และความเข้าใจความหมายของความสุขที่มีนัยเท่ากับเงินมากขึ้น โดยสะท้อนให้เห็นความคิดของพวกเขาผ่านข้อคิดข้อเขียนในนิตยสารชัยพฤกษ์ ตั้งแต่ฉบับปีที่ 5 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม พ.ศ. 2501 - ปีที่ 10 ฉบับที่ 24 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2506 เพื่อทำให้เห็นมุมมองความหมายความสุขจากผู้คนในฐานะตัวละครสำคัญทางประวัติศาสตร์

วิธีและข้อจำกัดของการศึกษา (Study method and limitations)

นิตยสารชัยพฤกษ์ (ดู Figure 1 ประกอบ) ตีพิมพ์ฉบับปฐมฤกษ์เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2497 และเป็นนิตยสารรายปักษ์ภาษาไทยสำหรับเยาวชนและคนทั่วไป ช่วงแรกในการดำเนินการมีนายเปลื้อง ณ นคร ดำรงตำแหน่งบรรณาธิการ และมีนายอุดม ติระณรัตน์ เป็นผู้ช่วยบรรณาธิการ (Rueangnarong, 1999, p.154) เนื้อหาสาระของชัยพฤกษ์ช่วงแรกประกอบไปด้วยบทความด้านวิชาการ เช่น ภาษาทั้งไทยและเทศ วิทยาศาสตร์ ตลอดจนความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสถานการณ์โลก ตัวอย่างคอลัมน์ที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาภิรมย์ วิทยาศาสตร์-มหัศจรรย์ รวมไปถึงเบ็ดเตล็ด อย่าง “สำหรับคนที่ชอบขีด ๆ เขียน ๆ” เกี่ยวกับด้านเนื้อหาทั้งหมด บ้างอาจแปลมาจากสารานุกรมภาษาต่างประเทศ จากนั้นค่อยนำมาเรียบเรียงเพื่อให้เกิดความเข้าใจง่าย หรือบ้างก็ประพันธ์ใหม่เพื่อให้เยาวชนเล็งเห็นถึงความสำคัญและยอมรับในเรื่องวิชาการ (Narin, 1995, p.18)

นอกจากบทความทางวิชาการแล้ว นิตยสารชัยพฤกษ์ยังมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับ “ความรู้ที่อาจใช้เป็นประโยชน์ได้” ของผู้คน (Thanakhom, 1960a, p.14) ในลักษณะที่ไม่จำเจ หากเปรียบเทียบกับนิตยสารอื่นเป็นต้นว่าคดิธรรม บทความทั่วไปรวมไปถึงเรื่องเล่าขนาดสั้นถึงยาว ตัวอย่างที่โดดเด่น เช่น คำแนะนำทางด้านการเทียบวินัยทางการเงินของภาคครัวเรือน การรักษาความสะอาดของร่างกายเรื่อยไปจนถึงเรื่องวิธีการปรับปรุงความเป็นอยู่ของครอบครัว ไม่เพียงแค่ว่าเรื่องประโยชน์ทั่วไปสำหรับการดำรงชีพในต้นทศวรรษ 2500 และการเปลี่ยนแปลง “นิสัย” ที่สอดคล้องกับสถานการณ์การพัฒนาของประเทศไทยช่วงสงครามเย็น (Thanakhom, 1960b, p.29) นิตยสารชัยพฤกษ์ ยังเปิดโอกาสให้นักอ่านประจำนิตยสารไม่จำกัดเพศ วัย อาชีพ ตลอดจนถิ่นที่อยู่ สามารถผันตัวเองเป็นนักเขียนมือสมัครเล่นได้อีกด้วย อาจจะอยู่ในรูปแบบของจดหมายถึงบรรณาธิการ ตลอดจนคอลัมน์สนทนาวิสาสะของชัยพฤกษ์ แม้ว่านิตยสารจะมีกลุ่มเป้าหมายหลักคือเยาวชนก็ตาม แต่ก็พบว่าในกลุ่มแรกที่มีพื้นที่ให้ได้แบ่งปันประสบการณ์ตรงจากทางบ้าน

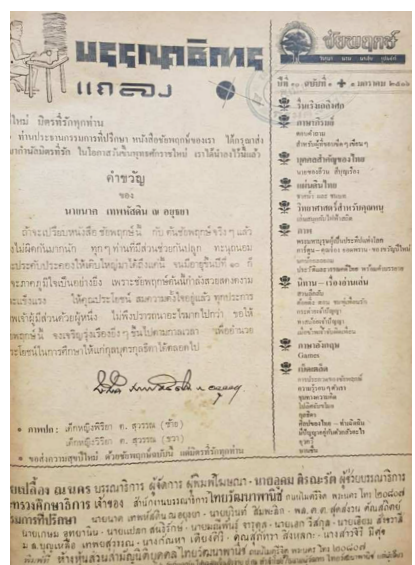

Figure 1: Cover page of Chaiyaphruek Magazine, Vol. 10, No. 1, January 1, 1963.

ด้วยความหลากหลายของนิตยสาร ดังนั้นจึงไม่แปลกที่จะพบเจอความพยายาม โดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตามของผู้เขียนที่มาจากทุกสารทิศของประเทศสำหรับทัศนคติและการแบ่งปันประสบการณ์ที่มีต่อความหมาย การรับรู้ และความเข้าใจ “ความสุข” ในสังคมไทย อีกทั้งยังสามารถสะท้อนในฐานะตัวแทนของยุคสมัยด้านการทำความเข้าใจการรับรู้ความหมายความสุขของผู้คนในสังคมได้ดีอีกด้วย แม้นเนื้อหาทั้งหมดเหล่านี้สามารถพบเห็นได้ตามสื่อสิ่งพิมพ์อื่นก็ตาม ทว่าชัยพฤกษ์ก็ยังเป็นภาพแทนของยุคสมัยสำหรับการทำความเข้าใจถึงการรับรู้ความสุขของผู้คน โดยพิจารณาดังต่อไปนี้

ประเด็นราคาของนิตยสาร เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ดูเหมือนว่าราคาสามารถสร้างความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในบรรดากลุ่มนิตยสารในสังคมไทยช่วงต้นทศวรรษ 2500 ได้เป็นอย่างมาก เนื่องจากราคาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าของผู้คนไม่มากนักน้อย ประกอบกับการพิจารณาเรื่องเนื้อหาควบคู่ไปด้วย (ซึ่งจะกล่าวในประเด็นถัดไปสำหรับในส่วนเนื้อหาของเนื้อหา) ผู้อ่านชัยพฤกษ์ก็เช่นกัน จากจดหมายของกมล แดงพันธ์ พระนครสามารถเป็นตัวอย่างในเรื่องดังกล่าวได้ค่อนข้างน่าสนใจ โดยเขาเขียนถึงบรรณาธิการว่า “...บางคนอาจจะออกเงินซื้อหนังสือเอง ซึ่งหักมาจากค่าขนม ... เพียงเดือนละ 4 บาท เพื่อซื้อหนังสือที่มีประโยชน์ ย่อมไม่เป็นการสิ้นเปลืองจนเกินไป ...” (Daengphan, 1963, p.46) อย่างไรก็ตามหากพิจารณาถ่วงน้ำหนักกับนิตยสารเล่มอื่นตลอดจนสื่ออื่น ๆ ในช่วงเวลาเดียวกันอยู่ที่ราคาประมาณ 5 – 6 บาทต่อฉบับรายปักษ์ เช่น นิตยสารชาวกรุง ของ หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช (Boonyarit, 1961) ทั้งนี้ราคาอาจสูงขึ้นหากนิตยสารเล่มนั้นเป็นรายเดือน ตรงกันข้ามนิตยสารชัยพฤกษ์ตกเพียงแค่ฉบับละ 2 บาทเท่านั้น (Na Nakhon, 1959a) แน่นนอนว่า “...ในราคานี้ชัยพฤกษ์ยังเป็นหนังสือราคาต่ำที่สุดในท้องตลาด...” (Na Nakhon, 1959b) แม้ราคาจะปรับเพิ่มขึ้นตั้งแต่ฉบับปีที่ 6 เล่มที่ 25 เป็นต้นมา กล่าวคือจากเดิมตั้งแต่ฉบับปฐมฤกษ์จนกระทั่งถึงฉบับปีที่ 6 เล่มที่ 24 คือฉบับละ 1.50 บาท แต่ราคาย่อมเยาของชัยพฤกษ์นี้ จึงทำให้ผู้คน รวมไปถึงนักเรียนกับนักศึกษา สามารถจับจองและครอบครองกันได้อย่างแพร่หลาย “...ท่าน [ผู้อ่าน] อาจเทียบหนังสืออื่น ๆ ได้ว่าชัยพฤกษ์จึงราคาอย่างต่ำที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้มิตรผู้เยาว์ได้มีโอกาสเป็นเจ้าของทั่วถึงกัน” (Na Nakhon, 1959a)

สืบเนื่องจากปัจจัยทางด้านราคา กองบรรณาธิการเรียกเหตุการณ์ของการปรับขึ้นราคาข้างต้นนี้ว่า “การเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญ” ของชัยพฤกษ์ โดยเริ่มปรับขึ้นเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2503 ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (Na Nakhon, 1959b) สถานการณ์นี้ของชัยพฤกษ์ ไม่ใช่แค่การปรับราคาฉบับละ 50 สตางค์เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการเพิ่มขึ้นของเนื้อหาในนิตยสารอีกจำนวน 8 หน้า จากเดิมอยู่ที่เพียง 32 หน้า เพิ่มเป็น 44 หน้า โดยรวมปกหน้ากับหลัง แน่นนอนว่าชัยพฤกษ์ไม่ได้ปรับเพิ่มแค่นี้เชิงปริมาณ แต่การเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญที่ว่ามานี้หลังปี พ.ศ. 2502 ยังเป็นการยกระดับเนื้อหาให้มากขึ้นด้วย อันเกิดจาก “...ความปรารถนาของสมาชิกส่วนใหญ่ ที่กันว่าชัยพฤกษ์มีหน้าน้อย แถมออกเพียงเดือนละ 2 ฉบับ อ่านไม่จุใจ...” (Na Nakhon, 1959b) อย่างไรก็ตามการไม่จุใจนี้สะท้อนให้เห็นจากจดหมายของอัสนีย์ ชูอรุณ จากตำบลบางช้าง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามที่ส่งถึงบรรณาธิการ โดยสามารถใช้เป็นตัวแทนกระบอกเสียงในเรื่องการตอบรับที่ดีของชัยพฤกษ์ในความตอนหนึ่งที่ว่า “หนู [อัสนีย์] ขอแสดงความเห็น ตามที่พี่ชัยพฤกษ์ขอคะแนนเสียงมานะคะ ที่ว่าจะออกเป็นรายปักษ์ หนูก็เห็นด้วย ... ตามธรรมเนียม ชัยพฤกษ์ หนูก็อ่านไม่จุใจเลยจริง ๆ ...

จะออกเป็นรายทศ ก็น่ามากอยู่ ถึงแม้ว่าหนอยากให้ออกวันละฉบับ” นอกจากอค์นี้แล้ว ยังมีอนันต์ แซ่จาง อำเภอย้ายยอด จังหวัดตรัง ก็เป็นอีกกระบอกเสียงถึงเรื่องกระแสตอบรับที่ดีของชัยพฤกษ์เช่นกัน “...เข้าใจว่า มิตรทั้งหลายคงชอบชัยพฤกษ์กันทุกคน...” (Saejang, 1963, p.46)

ประเด็นต่อมา เรื่องความแตกต่างของการนำเสนอเนื้อหาและรูปแบบ จะเห็นได้ว่าชัยพฤกษ์เป็นนิตยสาร เพียงแค่ไม่กี่ฉบับที่เปิดพื้นที่ให้คนอ่านประจำผืนตัวเองเป็นนักเขียนได้ง่ายขึ้นในช่วงดังกล่าว ผ่านการประกวด ชิงรางวัล (Na Nakhon, 1959b) ส่วนนี้กองบรรณาธิการสร้างความน่าสนใจเพิ่มขึ้นให้กับชัยพฤกษ์ ด้วยการ ย้ำว่าการประกวดลักษณะดังกล่าวนั้น “...เป็นการประกวดที่แตกต่างกับที่ทำกันที่อื่น คือจะให้ท่านได้รู้จัก ค้น รู้จักคิด และเกิดความเพลิดเพลินไปด้วย...” (Na Nakhon, 1959b) จนกระทั่งชัยพฤกษ์ได้รับการ สมญานามจากบทความขนาดสั้นของประพันธ์ เรื่องณรงค์ในศิลปวัฒนธรรม ปี พ.ศ. 2542 ว่า “...คอลัมน์ ต่าง ๆ ในชัยพฤกษ์ได้อ่านน่าอ่านและชวนติดตาม...[และ] นับเป็นสนามทดลองความสามารถและให้ความ สนุกแก่เด็ก ๆ เป็นอย่างยิ่ง” (Rueangnarong, 1999, p.156)

เมื่อเป็นเช่นนี้ ด้วยราคากับการเปิดพื้นที่ให้กับผู้คนได้แสดงทัศนคติ ความคิดเห็น ตลอดจนแบ่งปัน ประสบการณ์มากกว่านิตยสารอื่น จึงทำให้ชัยพฤกษ์จึงมีแนวโน้มและความเป็นไปได้อย่างมากที่พอจะเป็น ภาพตัวแทนของสื่อสิ่งพิมพ์ไทยในฐานะหลักฐานทางประวัติศาสตร์สำหรับการทำความเข้าใจการนิยาม ความหมายความสุขที่ผู้คนรับรู้ ประพฤติ และปฏิบัติตนเองเพื่อได้รับความสุขช่วงต้นทศวรรษ 2500 แม้ลักษณะความสุขที่ขบขันเหน็บแนมเกือบทั้งหมดในนิตยสารชัยพฤกษ์จะไปในทิศทางเดียวกันกับของบรรยากาสทาง สังคม (Chiangjan, 2020, p.28 – 29) อีกทั้งการก่อตั้งนิตยสารดังกล่าวจะมีภาวะของความเป็นการเมือง ช้อนอยู่ก็ตาม เนื่องจากช่วงแรกของการเริ่มดำเนินกิจการจะมีสำนักงานวัฒนธรรมทางระเบียบประเพณี สภาวัฒนธรรมแห่งชาติเป็นเจ้าของ (Rueangnarong, 1999, p.155) แต่การศึกษานี้สะท้อนว่าเหตุการณ์ ข้างต้นย่อมไม่ใช่เพียงแค่การกระทำจากรัฐอยู่เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น ทว่ามันคือปรากฏการณ์ทางสังคมที่มี การปฏิสัมพันธ์กับผู้คนอย่างแยกไม่ออก ไม่ตายตัว และไม่หยุดนิ่ง (Charoensin-o-larn, 2012, p.57-58) ตรงนี้จึงนับว่าเป็นเส้นของการศึกษาความเปลี่ยนแปลงด้านการให้ความหมายความสุข ผ่านนิตยสาร ชัยพฤกษ์พอสมควร สำหรับแง่แนวคิดและทฤษฎีแล้ว ชัยพฤกษ์ยังเป็นเสมือนทั้งพื้นที่พักพิงทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกของผู้คนแล้ว (emotional refuge) ยังสะท้อนถึงมโนทัศน์เรื่อง “พจนารมณ์” (emotive) ได้น่าสนใจไปพร้อมกันอีกด้วย (Reddy, 2001, p.111)

อนึ่งบทความนี้มีข้อจำกัดของการศึกษาอยู่ ดังจะอธิบายและชี้แจงดังต่อไปนี้ ด้านระยะเวลาสำหรับการศึกษา ด้วยวัตถุประสงค์ของการศึกษานี้จะให้ความสำคัญกับการเน้นเรื่องความสุขระหว่างรัฐกับผู้คนในสังคมผ่านนิตยสารชัยพฤกษ์ตั้งแต่ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม พ.ศ. 2501 – ปีที่ 10 เดือนธันวาคม ฉบับที่ 24 พ.ศ. 2506 เท่านั้น เพราะสัมพันธ์กับบริบททางการเมืองและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบของสงครามเย็นทั่วโลก ความขัดแย้งทางด้านอุดมการณ์ระหว่างเสรีนิยมกับสังคมนิยม ได้แพร่กระจายไปเป็นวงกว้างของสังคมไทย นำมาสู่การเพิ่มขึ้นบทบาทของรัฐบาลทหารในทุกมิติภายใต้การควบคุมของ ฯพณฯ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ (ปี พ.ศ. 2501 – 2506) นอกจากจะมีผลต่อรูปแบบการเมืองแบบเผด็จการควบคุมไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจแล้ว ช่วงดังกล่าวยังเป็นจุดเริ่มสำคัญของการขับเคลื่อนความสุขที่สัมพันธ์กับชีวิตบทุนนิยมจากรัฐอย่างเป็นทางการครั้งแรกของสังคมไทย ด้วยภายใต้คำขวัญอันโด่งดังแห่งยุคว่า “เงินคืองานงานคือเงิน บันดาลสุข” ด้วยเหตุนี้การเลือกช่วงระยะเวลาสำหรับการศึกษาความสุขผ่านนิตยสารชัยพฤกษ์ของบทความนี้จึงพยายามสัมพันธ์กับเงื่อนไขดังกล่าว เนื่องจากเป็นช่วง “ยุคทองของการขับเคลื่อนเรื่องความสุข” จากรัฐและสังคม (Chiangjan, 2020, p.28 – 29)

ด้านกลุ่มประชากรของการศึกษา บทความนี้จะใช้คำว่า “ผู้คน” สำหรับการอธิบายการรับรู้และความเข้าใจความสุขที่เปลี่ยนแปลงในสังคมไทยช่วงต้นทศวรรษ 2500 ก็ตาม ในฐานะตัวแสดงสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ (historical agent) ทว่าความหมายกลับค่อนข้างจำกัดและแคบพอสมควร จนไม่อาจใช้คำอธิบายเรื่องดังกล่าวกลับคนกลุ่มอื่น ๆ ได้อย่างแนบสนิทมากนัก โดยเฉพาะกลุ่มชายขอบของสังคมทั้งหลายที่มีความหลากหลาย ประสบการณ์ ตลอดจนโลกทัศน์เฉพาะตัว เป็นที่ประจักษ์ว่า “ผู้คน” ในบทความนี้จึงหมายถึงเฉพาะผู้อ่านและผู้เขียนนิตยสารชัยพฤกษ์เท่านั้น แน่นนอนว่ารสนิยมก็แตกต่างไปจากช่วงก่อนหน้านี้ อย่างเห็นได้ชัดเจน โดยเฉพาะช่วงทศวรรษ 2460 – 2480 กลุ่มคนกลุ่มนี้เติบโตมาในแวดวงที่มีอันจะกินและหลายคนก็เกิดมาพร้อมกับชาติกำเนิด อีกทั้งมักจะไปศึกษาต่อที่ต่างประเทศ งานของสมิทธิ์ ธนอมสาสนะ (Thanomsasana, 2015) นิยามกลุ่มคนช่วงทศวรรษนี้ที่สัมพันธ์กับสังคมทุนนิยมช่วงเริ่มต้นว่า “ชนชั้นกลาง” นั้นกลับผลต่อการสร้างความรับรู้ใหม่ทางจริยธรรม และการให้ความสำคัญกับความสุขทางใจมากขึ้น อย่างไรก็ตามในความคิดเห็นของผู้เขียนเห็นว่ากลุ่มคนช่วงต้นทศวรรษ 2500 แตกต่างจากช่วงก่อนหน้านี้ โดยเฉพาะเรื่องข้อจำกัดทางด้านชีวิตของพวกเขาและเธอ พวกเขาและเธอไม่มีต้นทุนด้านเชื้อชาติ ต้นตระกูล ทุนทางด้านเศรษฐกิจ ตลอดจนโอกาสทางการศึกษา ทั้งหมดนี้ก็ย่อมทำให้โลกทัศน์การรับรู้และความเข้าใจความสุขของผู้คน แม้จะอาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน แตต่างกันเรื่องเวลานั้น ไม่เหมือนกันไปด้วย เห็นได้ชัดเจนในกลุ่มคนช่วงต้นทศวรรษ 2500 ในข้อคิดและข้อเขียนของพวกเขาผ่านนิตยสารชัยพฤกษ์ที่เริ่มให้ความสำคัญกับความสามารถในการจับต้องได้ของความสุขที่มากขึ้น อีกทั้งความสุขนั้นดูเหมือนจะมีแนวโน้มการประเมินค่าได้ผ่านเงิน

ด้านเนื้อหา แม้ว่าบทความนี้จะใช้หลักฐานชั้นต้นทางด้านประวัติศาสตร์ทั้งหมดมาจากนิตยสารชัยพฤกษ์ ตั้งแต่ฉบับปีที่ 5 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม พ.ศ. 2501 - ปีที่ 10 ฉบับที่ 24 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2506 ก็ตาม ทว่าส่วนเนื้อหาที่นำมาวิเคราะห์จะแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่หนึ่ง ส่วนการรวบรวมและเสนอโดย บรรณาธิการ (นายเปลื้อง ณ นคร) ได้แก่ “บรรณาธิการแถลง” จะนำข้อมูลข่าวสารภายในนิตยสารประกาศ แก่กับผู้อ่าน และที่เข้ากับประเด็นของบทความฉบับนี้ คือบรรณาธิการแถลงยังสะท้อนให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ ระหว่างบรรณาธิการการพูดคุยกับผู้อ่านส่วนหนึ่ง ผ่านการคัดสรรบางประเด็นที่บรรณาธิการต้องการจะสนทนา ทั้งอาจจะไม่ครอบคลุมในทุกประเด็น อย่างไรก็ตามที่ส่วนดังกล่าวก็นับว่าเป็นตัวเลือกของหลักฐานที่น่าสนใจ สำหรับการวิเคราะห์เรื่องทัศนคติของผู้อ่าน

ส่วนที่สองของเนื้อหา ได้แก่คอลัมน์ “เรื่องเล็กเป็นเรื่องใหญ่” กับคติธรรม สิ่งที่ปรากฏของส่วนนี้จะ แตกต่างกับของบรรณาธิการแถลงเล็กน้อย ตรงที่ทั้งคู่เกิดจากนักเขียนประจำชัยพฤกษ์เป็นผู้ถ่ายทอดเนื้อหา นักเขียนประจำหลายคนอาจจะเป็นคนสอนหนังสือในมหาวิทยาลัยและผู้มีความรู้ความสามารถในสังคม แต่ข้อคิดข้อเขียนของพวกเขาเขียนสะท้อนให้เห็นเรื่องความปรารถนาให้อ่านกำลังให้ความสนใจในช่วงเวลานั้น อีกทั้งส่วนใหญ่จะเป็นการสื่อสารทางเดียวของผู้เขียนมากกว่าที่จะเป็นเปิดพื้นที่นำจดหมาย ส่วนตัวของผู้อ่านมาตีพิมพ์ อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับการวิเคราะห์นิตยสารสำหรับเยาวชนในสังคมไทย ของ ปิยวัฒน์ ประยุกต์ศิลป์ (1991) มองว่าเนื้อหาหลายเรื่องที่ปรากฏให้เห็นตามนิตยสารประเภท ดังกล่าวจะมีเป้าประสงค์สำหรับเด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนก็ตาม แต่การเสนอที่เน้นความรู้ทั่วไปใน ชีวิตประจำวันกลับทำให้ขยายกลุ่มเป้าหมายผู้อ่านนิตยสารเยาวชนให้แพร่หลายมากขึ้น โดยครอบคลุม ตั้งแต่ผู้ปกครอง อาจารย์ และคนทั่วไป (Prayuksilp, 1991, p.13) อย่างไรก็ตามเนื้อหาที่ปรากฏในคอลัมน์ เหล่านี้มักจะตั้งต้นประเด็นจากปัญหาของผู้อ่านในสังคม เห็นได้ชัดเจนจากการเกริ่นนำด้วยการอาศัย คำอ้างจากจดหมายส่วนตัวของผู้อ่าน ด้วยเหตุนี้ส่วนดังกล่าวจึงนับว่าเป็นการสื่อสารและสะท้อนถึงความ ปรารถนาที่ผู้อ่าน (นิตยสารชัยพฤกษ์) ต้องการรับรู้และเข้าใจ

สำหรับส่วนสุดท้ายของด้านเนื้อหา ที่บทความนี้เลือกใช้เพื่อสะท้อนภาพตัวแทนเรื่องการรับรู้และ ความเข้าใจความหมายความสุขของผู้อ่านในสังคม มาจาก “วิสาสะชัยพฤกษ์” และ “ยุวกวี” เนื่องจาก บรรณาธิการเปิดโอกาสให้อ่านประจำจากทางบ้านสามารถเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตประจำวันผ่านรูปแบบ ร้อยแก้วและร้อยกรอง ตรงนี้ทำให้เห็นถึงทัศนคติของผู้อ่านได้บางส่วน อนึ่ง แม้จะกล่าวว่ามีผู้อ่านคนอ่าน โดยตรงว่าการเลือกข้อคิดข้อเขียนนั้นมาแสดงออก ก็ต้องขึ้นอยู่กับบรรณาธิการอยู่พอสมควร ทั้งหมดจึง กลายเป็นข้อจำกัดด้านเนื้อหาของบทความฉบับนี้

จากข้อจำกัดทั้งด้านระยะเวลา กลุ่มประชากร และด้านขอบเขตของหลักฐานที่ใช้ทั้งหมดในการศึกษา และการวิเคราะห์นี้ จึงส่งผลทำให้ด้านเนื้อหาของความสุขที่ปรากฏเป็นแค่เพียงภาพแทนการรับรู้ของผู้คนที่มีความรู้เรื่องดังกล่าวเท่านั้น อย่างไรก็ตามการจะขยับเป็นตัวแทนของสังคมอาจจะต้องใช้บันทึกที่หลากหลายกว่า ทั้งนี้ไม่ใช่แค่วารสารหรือนิตยสาร และสื่อสิ่งพิมพ์เท่านั้น แต่ยังอาจรวมไปถึงเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรอื่น อาทิ รายงาน จดหมาย ตลอดจนบันทึกส่วนตัวของผู้คน และแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อขยับให้การศึกษามิติความสุขในสังคมไทยแหลมคมและมีสีสันมากขึ้น (Suwannakij, 2020, p.527-528)

ด้วยความ “ภูมิหลัง” ของผู้คนที่เติบโตมาในบริบททางการเมืองกับเศรษฐกิจไม่เหมือนกัน ย่อมส่งผลถึงมุมมองต่อสังคมคนละชุดด้วย หากคล้อยตามคำอธิบายของเบนดิกต์ แอนเดอร์สันเกี่ยวกับ “ผู้เขียน แก่นเรื่อง สไตลการเขียน” ของกลุ่มนักเขียนระหว่าง พ.ศ. 2510 – 2522 ที่ล้วนเติบโตมาพร้อมกับความคิดแบบก้าวหน้าที่ทำให้เกิดการอุบัติขึ้นของเหตุการณ์ทางการเมือง 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 (Anderson, 2010, p.38) อย่างไรก็ตามสิ่งเหล่านี้อาจจะใช้ได้บางส่วนกับผู้คนในช่วงต้นทศวรรษ 2500 สาเหตุประการแรกคือ บรรยากาศที่ร่ายล้อมไปด้วยการควบคุมข้อมูลข่าวสารจากรัฐบาลทหาร (Roongcharoen, 1983, p.3) อีกทั้งการศึกษาที่วางรากฐานในห้องถิ่นตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 2470 ก็เริ่มเห็นผล หลายครอบครัวอ่านออกและเขียนได้ แต่ก็ยังไม่ทัดเทียมกับช่วงทศวรรษ 2510 เพราะการศึกษาในระดับอุดมศึกษาค่อนข้างจำกัด และมีเพียงไม่กี่ที่หยิบมือเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้พวกเขาและเธอที่อ่านและบางครั้งก็ร่วมแบ่งปันประสบการณ์ของตนเองลงในนิตยสารชัยพฤกษ์นั้น จึงพยายามย่อความหมายความสุขที่ลอยอยู่ในสังคมไทยช่วงก่อนหน้านี้ให้อยู่ในรูปแบบที่ตนเองสามารถประเมินและจับต้องได้ง่าย เนื่องจากแรงขับที่ต้องได้เข้าทางสังคมผ่านระบบการศึกษา กับเศรษฐกิจแบบใหม่ที่กำลังเติบโต อีกทั้งพวกเขาและเธอก็กลับไม่ได้มีต้นทุนทางสังคมมากนักประกอบกับบรรยากาศทางการเมืองช่วงต้นทศวรรษ 2500 ซึ่งระอุไปด้วยการควบคุมหลากหลายมิติ ดังสะท้อนผ่านบทกลอนในคอลัมน์ยุวกวี โดยมีฐิตมาเป็นผู้จัดของสุรศักดิ์ ศรีประพันธ์ ในฉบับที่ 7 ปีที่ 9 วันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2505 พระนคร ชื่อบทกลอนว่า สักวันหนึ่ง ความดังนี้

“อันวิถีชีวิตลิขิตขึ้น

บ้างยากจนข้นแค้น บ้างแสนสบาย

เกิดเป็นคนยากจน ทนเอาเถิด

จึงมีทุกข์ มีสุข คลุกเคล้าไป

อยากรูปสวย รวยทรัพย์นับหมื่นแสน

ปางเวทย์กันไว้ไม่เหมือนหมาย

อย่าระคายข้องจิตคิดอาลัย

เป็นมนุษย์สุดประเสริฐ เลิศกว่าไหน

เพราะเทพไท่ ท่านลิขิต ชีวิตมา

ไม่ขาดแคลน ไร้ทุกข์ รื่นสุชา

ทุกคนอยาก ดีเด่นเป็นธรรมดา
แต่ชีวิต คิดหมายคล้ายฝ่าขวาก
เหมือนบุญทำ กรรมแต่ง แกล้งมาดล
อย่าคิดท้อ รอใคร พึ่งใบบุญ
อันชีวิต ไม่จีรัง และยั่งยืน
สักวันหนึ่ง คงขึ้น ะร้นจิต
ยึดธัมมะ มั่นไว้ไม่เว้นวาย

ปรารถนา แต่สิ่งขึ้นรินกมล
ต้องลำบาก กลิ้งเกลือก กระเสือกกระสน
ชีวิตคน จึงจำสู้กล้ำกลืน
อย่าไปขุน เคียงแค้น แค้นขัดขืน
ควรหาขึ้นผืนสุ่ อย่ารู้หลาย
ทางชีวิต สดใสสมใจหมาย
คงสบาย วันหนึ่งพึงหวังเอย”

(Sipraphan, 1962 สะกดตามต้นฉบับ)

ผลการศึกษา (Result)

ความสำคัญของนิตยสารชัยพฤกษ์ทั้งในแง่ของคุณภาพและส่วนแบ่งทางการตลาดที่นำมาสู่การสร้างวัฒนธรรมการอ่านออกและเขียนได้ให้กับผู้คนในสังคมผ่านคอลัมน์ต่าง ๆ ตรงนี้จึงส่งผลทำให้เกิดปรากฏการณ์ โดยผู้เขียนขอเรียกการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวว่า การผิตัวของนักอ่านประจำนิตยสารเป็น “นักเขียน ขาจรมือสมัครเล่น” ในนิตยสารชัยพฤกษ์ เพื่อให้เห็นภาพการรับรู้และความเข้าใจความหมายของความสุข ที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทย ซึ่งสัมพันธ์กับบริบทของแต่ละช่วงเวลา โดยเฉพาะต้นทศวรรษ 2500 สิ่งที่น่าสนใจคือความหมายของความสุขที่ปรากฏตลอดในนิตยสารชัยพฤกษ์นั้นอยู่ในระนาบเดียวกันกับเงินมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน ทว่าสิ่งที่ต้องปรับเพื่อได้มาซึ่งความสุขคือ แบบแผนปฏิบัติที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับคุณค่าการทำงานเพิ่มขึ้น เนื่องจากเป็นเพียงไม่กี่หนทางที่จะได้รับผลตอบแทนเป็นตัวเงินได้ ส่วนนี้จะอธิบายถึงด้านความหมายที่เท่ากับเงินกับพฤติกรรมการทำงาน สำหรับในส่วนนี้ จะแบ่งการอธิบายออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) นัยความหมายของความสุขในสังคมไทย และ 2) แบบแผนและความประพฤติที่มาพร้อมกับความหมายความสุขรูปแบบใหม่

1. ความสุขคือเงิน: นัยความหมายของความสุขในสังคมไทยที่ปรากฏในนิตยสารชัยพฤกษ์ช่วงต้นทศวรรษ 2500

สำหรับความหมายของ “ความสุข” ที่กล่าวถึงบ่อยครั้งในนิตยสารชัยพฤกษ์ช่วงต้นทศวรรษ 2500 นั้น พบว่าให้รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้มากกว่าเรื่องวิธีคิดแบบคู่ตรงกันข้ามระหว่าง “ความสุข” กับ “การไม่มีความสุข” เนื่องจากช่วงสงครามเย็น การพัฒนาและการยกระดับทางด้านเศรษฐกิจในสังคมไทย

ที่ไม่ต้องสัมพันธ์กับรูปแบบทางการเมืองแบบประชาธิปไตย การกระจายตัวของเม็ดเงินตลอดจนการขยายตัวของการค้า การบริหาร และการบริโภคไปตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วไกลกรุงเทพฯ มากขึ้น ส่งผลทำให้ผู้คนในสังคมไทยจำนวนมากที่อาศัยอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ เริ่มมีความสัมพันธ์กับความต้องการตลาดแรงงานมากขึ้น เพราะการไม่มีต้นทุนทางสังคมและเศรษฐกิจนั้น พวกเขาต้องการคุณค่าและการนิยามความหมายความสุข บางด้านให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยส่งผลทำให้ความสุขเริ่มที่อยู่ในระนาบเดียวกันกับทุนนิยมมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดยิ่งขึ้น

ไม่แปลกที่พวกเขา (หมายถึงผู้คนในสังคม) ต้องประเมินถึงมูลค่าทั้งสิ่งที่จะได้รับและความเสียหายเป็นตัวเงิน ซึ่งจะพบเจอได้ตลอดในนิตยสารชัยพฤกษ์อย่างสม่ำเสมอมากขึ้น การคำนวณถึงอรรถประโยชน์ของความสุขครอบคลุมตั้งแต่ในปัจจุบัน อนาคต อีกทั้งยังขยายปริมณฑลการตีความดังกล่าวไปยังมิติอื่น ๆ เช่น ร่างกายและจิตใจด้วย เกี่ยวกับเรื่องความสุขในปัจจุบันกับอนาคตนั้นงานศึกษาของ จารุกิตต์ เชียงจันทร์ (Chiangjan, 2020) ได้นิยามไว้ว่า ความสุขที่ได้รับผลตอบแทนในปัจจุบันทันที จะเรียกว่า ความสุขโดยประชิด (immediate happiness) และการรอคอยที่จะได้รับผลตอบแทนความสุขในภาคหน้าหรืออนาคตจะเรียกว่า ความสุขโดยประวิง (delayed happiness) (ดูเพิ่มเติม Chiangjan, 2020, p.84)

อย่างไรก็ดี วิธีคิดเกี่ยวกับความสุขที่สามารถคำนวณถึงจำนวนเงินในเชิงปริมาณได้นั้นสะท้อนให้เห็นเป็นประจักษ์ผ่านวลีอันโด่งดังแห่งยุคสมัยของจอมพล ฯพณฯ สฤษดิ์ ธนะรัชต์ อย่าง “เงินคืองาน งานคือเงิน บันดาลสุข” สิ่งที่น่าสนใจคือ เรายังจะพบความคิดที่คล้ายกันนี้ตามวาระและโอกาสต่าง ๆ ของผู้นำประเทศคนอื่น ปัญญาชน ตลอดจนนักคิดนักเขียนคนสำคัญของประเทศอย่างสม่ำเสมอด้วย ผ่านสุนทรพจน์ ปาฐกถา การบรรยาย รวมไปถึงงานเขียนต่าง ๆ ของกลุ่มคนเหล่านี้ เช่น ป่วย อึ้งภากรณ์ หลวงวิจิตรวาทการ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช หรือพุทธทาสภิกขุ จนกระทั่งในภายหลังจะเป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดการรับรู้และความเข้าใจของผู้คนอย่างมาก (Chiangjan, 2020, p.84-85) ความกระตือรือร้นของกลุ่มชนชั้นของประเทศแบบที่กล่าวมานี้ ย่อมส่งผลทำให้ช่วงต้นทศวรรษ 2500 ยังนับว่าเป็น “ยุคทองของการขบเน้นความสุข” ของสังคมไทยเลยทีเดียว เพราะใครก็ใครก็กล่าวถึงความสุขในช่วงเวลานี้ สิ่งที่ตอกย้ำถึงความเป็นยุคทองของการขบเน้นความสุข คือการกล่าวถึงความสุขตามสื่อสิ่งพิมพ์ไทยด้วย โดยเฉพาะชัยพฤกษ์

ในความเป็นจริงแล้ว อาจกล่าวได้ว่าชัยพฤกษ์เป็นพื้นที่ผลิตซ้ำความหมายของความสุขตามทัศนคติของชนชั้นนักได้เช่นเดียวกัน หากแต่อธิบายไว้ว่า ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือในหัวข้อว่า *งานคือเงิน (ต่อ):*

เรื่องเล็กที่เป็นเรื่องใหญ่ ของทิวรัสมิ ธนาคม ฉบับที่ 8 ปีที่ 7 วันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2503 ว่า “เมื่อนึกถึง ‘งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข’ ... ซึ่งถ้าสามารถทำได้ดี ... คงจะนำเวลานั้นไปใช้ประกอบกิจการงานที่เป็นเงินเป็นทองได้อีกมาก” (Thanakhom, 1960b, p.14) อย่างไรก็ตาม การกล่าวถึงอย่างชัดเจนอีกครั้งในหัวข้อ *ความสุขคืออะไร* ตีพิมพ์ฉบับที่ 4 ปีที่ 6 วันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2505 ว่า

“ความสุข คำน้อย ๆ นี้มีอำนาจยิ่งใหญ่เหนือมนุษย์ ... บางทีเราคงได้ยินคำขวัญว่า งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข ซึ่งพอจะตีความอย่างง่าย ๆ ว่า *ความสุขคือเงิน และเงินได้มาจากงาน*” (Na Nakhon, 1962a เน้นตัวหนาและเอียงตามต้นฉบับ)

ในช่วงต้นทศวรรษ 2500 การรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับความสุขเท่ากับเงินนั้น ดูเหมือนจะเป็นสิ่งที่ปรากฏให้เห็นกันอย่างดาษดื่นมากขึ้นในสังคมไทย ทั้งนี้ความสุขลักษณะที่ว่ามานี้กลับเข้ากันได้ดีกับคนกลุ่มใหม่ที่เติบโตมาพร้อมกันกับการขยายตัวของตลาดในช่วงสงครามเย็น ลักษณะเฉพาะคือการไม่มีต้นทุนทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ดังนั้นจึงทำให้ความสุข (ในความหมายที่ผูกติดเข้ากับเงิน) จึงกลายเป็นเหมือนการค้าประกันเรื่องปากท้อง อีกทั้งการสะท้อนความสุขดังกล่าวด้วยกลุ่มคนประเภทนี้ก็จะกล่าวถึงในแง่ดีมากกว่าผลเสีย ดังความตอนหนึ่งในคอลัมน์ “เรื่องเล็กจะกลายเป็นเรื่องใหญ่” ของทิวรัสมิ ธนาคม ตอน *เงินคืองาน* ฉบับที่ 8 ปีที่ 7 วันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2503 ว่า “เมื่อนึกถึง ‘งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข’ ... ซึ่งถ้าสามารถทำได้ดี ... คงจะนำเวลานั้นไปใช้ประกอบกิจการงานที่เป็นเงินเป็นทองได้อีกมาก” (Thanakhom, 1960b, p.14)

ด้วยการขยายตัวของตลาดภาคอุตสาหกรรมในประเทศช่วงต้นทศวรรษ 2500 เติบโตประมาณร้อยละ 10.7% จากนโยบายทดแทนการนำเข้าของรัฐบาล จึงนำมาสู่การอพยพของคนในภาคเกษตรมาทำงานที่สัมพันธ์กับการผลิตเพื่อป้อนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น (Phithakwong, 1984, p.22) แน่นอนว่าความสัมพันธ์ในการผลิตเปลี่ยนไปจากแค่เพื่อยังชีพมาเป็นการค้าขายในตลาดที่กว้างขึ้นระดับมหภาค ส่งผลทำให้ทุกอย่างในชีวิตประจำวันนั้นบังคับให้ต้องแปรผันไปตามกลไกราคาตลาดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Naksing et al., 2017, p.82) พวกเขาจึงต้องทำให้ความสุขเริ่มประเมินค่าได้ในรูปแบบของตัวเงิน เพราะเป็นหลักค้าประกันเรื่องปากท้องของผู้คน และเป็นเพียงหนทางเดียวที่จะยกระดับมาตรฐานการครองชีพของเขาและเธอตลอดจนครอบครัวของพวกเขาได้ ด้วยเหตุนี้เงินจึงกลายเป็นสิ่งที่ไม่น้อยในสังคม เพราะสามารถแปลงเป็นสินค้าต่าง ๆ ได้ เช่น “...รถยนต์สวย ๆ และตึกงาม ๆ” (Na Nakhon, 1962a) อนึ่งเงินไม่ได้ใช้แค่ซื้ของสิ่งที่เป็นรูปธรรมเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงสิ่งที่เป็นนามธรรมต่าง ๆ ด้วย ไม่ว่าจะเป็น ค่าเช่า ค่าแรง

ตลอดจนความดีและความชั่ว และรวมไปถึงอารมณ์ความรู้สึก อย่างความสุขด้วย (Thawornsuk, 1960, p.15) ดังตอนหนึ่งในหน้าคตินิพนธ์ปีที่ 9 ฉบับที่ 17 วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2505 ว่า “... การหาสมบัติ ... เงิน การที่เขาจะใช้จ่ายตราเงิน เป็นเครื่องวัดความมีเกียรติของคน ก็นับว่าเขาใช้มาตราที่ควรเชื่อถือได้” (Na Nakhon, 1962b)

กล่าวโดยสรุปแล้ว ในรอบคิดดังที่วามานี้ ความสุขในทศวรรษ 2500 นั้นจึงมีลักษณะของการจับต้องได้และเป็นรูปธรรมกว่ายุคที่ผ่านมาค่อนข้างมาก เพราะสิ่งเหล่านี้ได้สร้างมาตรฐานใหม่สำหรับภายใต้การคำนวณถึงมูลค่าทั้งที่จะได้รับและสูญเสียเป็นตัวเลขเชิงปริมาณ เพื่อให้จับต้องได้ถึงสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เพราะสอดคล้องกับเงื่อนไขชีวิตของผู้คนในทศวรรษ 2500 อย่างไรก็ตาม การประเมินความเข้าใจเช่นนี้ ในมิติเศรษฐกิจของชาติแล้ว มันยังนำมาสู่การขยายตัวของการบริโภค และกระตุ้นให้รัฐบาลสามารถมีรายได้จากการเก็บภาษีได้มากขึ้นด้วย (Wongyannava, 2015, p.92) ตรงกันข้าม “งานก็ยังไม่เป็นเงิน เงินก็คืองานที่ยังไม่บันดาลสุข เรื่องเล็ก ก็กลายเป็นเรื่องใหญ่ในไม่ช้า !!!” (Thanakhom, 1960a, p.31)

2. เงินที่ได้จากการทำงาน: แบบแผนและความประพฤตินี้ (ต้อง) แลกมากับความหมายความสุขรูปแบบใหม่

การประเมินความหมายและความเข้าใจความสุข (เท่ากับเงิน) ช่วงต้นทศวรรษ 2500 ในสังคมไทยสัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงสองระดับ ได้แก่ ระดับแรก เศรษฐกิจมหภาคของประเทศที่ขยายตัวมากขึ้นจากผลของสงครามเย็น และสองคือ บทบาทของคนกลุ่มใหม่ที่ดึงดูดให้เป็นส่วนหนึ่งในตลาดแรงงานของระบบเศรษฐกิจ ดังนั้น แบบแผนที่ตามมาเสมือนเป็นเงาตามตัวของความหมายความสุขแบบใหม่นี้คือ การให้คุณค่าในเรื่องการทำงาน เพราะเรื่องดังกล่าวจะเป็นหนทางที่จะได้รับค่าตอบแทนในรูปแบบของเงิน ดังความตอนหนึ่งในหน้าคตินิพนธ์ ตอนนับถือกันเพราะเงินหรือ ในนิตยสารชัยพฤกษ์ปีที่ 9 ฉบับที่ 17 วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2505 ที่ได้หยิบยกคำสัมภาษณ์ตอนหนึ่งของคึกฤทธิ์ ปราโมช (เกี่ยวกับคึกฤทธิ์สามารถเพิ่มเติมได้ที่ Sattayanurak, 2007 และดูการวิเคราะห์ทัศนคติและมุมมองเกี่ยวกับเรื่องความสุขของคึกฤทธิ์ได้ที่ Chiangjan, 2020) ที่ทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกเรื่องการไปแสดงภาพยนตร์ที่สหรัฐอเมริกาว่า “...คนอเมริกัน เขานับถือกันเพราะเงิน เมื่อฟังดูแล้ว บางทีพวกเราจะเห็นว่าอเมริกันนับถือเงินเป็นพระเจ้า ที่จริงเขาถือเงิน ... คือนับถือความสามารถ วิชาความรู้ และคุณวุฒิทั้งหลายของคนนั่นเอง...” (Na Nakhon, 1962b)

อย่างไรก็ดี ข้อเขียนของคึกฤทธิ์ในวาระดังกล่าวได้สรุปประเด็นนี้ด้วยความหนักแน่นว่า “จุดสุดท้ายแห่งความสำเร็จคือ ความสามารถที่จะหาเงินได้มาก” (Na Nakhon, 1962b) พร้อมกันขยายความต่อไปว่า “คนที่จะมีเงินได้มาก ๆ นั้น ต้องมีความรู้ ต้องมีความสามารถ ... ผลลัพธ์ของสิ่งเหล่านี้ คือเงิน” (Na Nakhon, 1962b) ทั้งนี้ไม่ใช่แค่คึกฤทธิ์ที่กล่าวเช่นนั้น เราจะพบว่าปัญญาชนไทยคนอื่น ๆ เช่น หลวงวิจิตรวาทการ หรือ แม้แต่พุทธทาสภิกขุเอง ก็พูดเรื่องดังกล่าวเช่นกัน อาจจะแตกต่างกันไปในรายละเอียด (ดูเพิ่มเติม Chiangjan, 2020) ทั้งหมดนั้นก็เข้าค่ายของแนวคิดที่ว่าด้วยเรื่องความสำเร็จที่เกิดจากความสามารถของบุคคล

สำหรับผู้คนแล้ว การรับรู้ข้างต้นดูเหมือนว่าจะไปในทิศทางเดียวกันกับบรรยากาศของสังคม เพียงแต่อาจจะแตกต่างกันในรายละเอียด สิ่งที่น่าสนใจคือ จุดนี้สะท้อนให้เห็นในสองประเด็นหลักสำคัญ ได้แก่ ประการแรก ผู้คนเริ่มมีแนวโน้มที่จะสมาทานชุดความคิด พฤติกรรม และค่านิยมจากชนชั้นนำไปประยุกต์ไม่มากนักน้อย และประการต่อมาคือ ผู้คนเองก็เชื่อว่าวิธีการดังกล่าวจะนำมาสู่ “การสร้างตนเองและครอบครัว” อีกทั้ง “ความสุข” ความเจริญ ความรุ่งเรือง และความสำเร็จในชีวิตของพวกเขา ที่แทบจะไม่มีหลักประกันในชีวิตกับทรัพย์สิน ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังจดหมายส่วนตัวของสุทธิ แซ่ตั้ง ว่า “เราที่เกิดมาเป็นมนุษย์นี้ก็นับว่าประเสริฐอยู่แล้ว แต่ถ้าทำตัวให้เป็นคนดี มีความรู้...ก็จะต้องประเสริฐขึ้นไปอีก” สุทธิเพิ่มเติมตามความเข้าใจของตนเองไปว่าเงื่อนไขของการเป็นมนุษย์ได้แก่ “...ความซื่อสัตย์ มานะ อุตุน และกล้าหาญ” (Saetang, 1962, p.3)

เรื่องความมานะและอุตุนในทัศนคติของสุทธิ ก็สอดคล้องกับของสังคมอย่างมาก โดยเขาบันทึกว่า “...คือความตั้งใจทำงานด้วยความอุตสาหะบากบั่น มีความขยันขันแข็ง ไม่ทอดทิ้งต่อการงาน แม้ว่าจะมีความเหนื่อยยากสักปานใดก็ตาม...” ตรงกันข้าม “...ถ้าทอดทิ้ง เกียจคร้าน กลัวต่อความยากลำบาก ไม่มีความพยายาม จะทำอะไรจะไม่ประสบความสำเร็จแน่” (Saetang, 1962, p.3) อย่างไรก็ตาม ในช่วงท้ายของจดหมายเขาก็ได้ย้ำว่า ความประพฤติดังกล่าวทั้งหมด รวมไปถึงความอดทนและความพยายามนั้น “...ย่อมพาตนให้เป็นคนดี มีความสุขความเจริญ” ในความหมายที่ยุคสมัยกำลังขบขันคือ “...ความรุ่งเรืองก้าวหน้า และความสำเร็จในชีวิต...” (Saetang, 1962, p.3)

นอกเหนือจากสุทธิ เรายังพบว่าชูจิต ทัพมงคล ยังให้ลักษณะคล้ายคลึงกันมากกับสุทธิ แต่เน้นว่า “โลกนี้เป็นสมบัติของคนขยัน” ความหมายวลีดังกล่าวของชูจิตคือ “...เพื่อให้ทุกคนขยันหมั่นเพียรในการทำงานในการศึกษาเล่าเรียน และในการที่ใช้เวลาทำประโยชน์แก่ตนหรือผู้อื่น” (Thapmongkhon, 1962, p.3) สำหรับเธอแล้ว การทำงานสามารถยกระดับฐานะของครอบครัวและตนเองได้ด้วย ดังที่เธอเขียนว่า “เพราะ

ความขยันหมั่นเพียรเท่านั้น ที่ทำให้คนดำรงชีวิตอยู่ได้ในโลกนี้อย่างราบรื่น และอย่างมีความสุข ด้วยเหตุนี้ ในขณะที่เป็นนักเรียน ก็ควรขยันเล่าเรียน ครั้นเมื่อเป็นผู้ใหญ่ ก็ต้องขยันทำงานหาทรัพย์สินมา เพื่อสร้างตนเอง และครอบครัว” (Thapmongkhon, 1962, p.3)

ตัวอย่างที่น่าสนใจอีกหนึ่งฉบับของฉวีวรรณ จันทร์เอี่ยม แม้ว่าเนื้อหาของเธอจะคล้ายคลึงกันกับของสุทธิกับชูจิตเป็นอย่างมาก ทว่าเกี่ยวกับเรื่องความสุขแบบใหม่แล้ว จดหมายเธอได้ขยายประเด็นดังกล่าว ทำให้เราเห็นภาพชัดเจนในภาคปฏิบัติของผู้คนที่มากขึ้น ว่า เงินคืองาน งานคือเงิน มันจะบันดาลสุขได้อย่างไร โดยเธอกล่าวว่า “คนที่ขยันหมั่นเพียรและมีความสุขจะไม่เดือดเนื้อร้อนใจ เพราะว่าถ้าเรามีเงินทองมาก มีรถนั่งสบาย และมีทุกสิ่งทุกอย่างที่เราต้องการจะมี เราคงจะมีความสุขมาก” (Chan-iam, 1962, p.4) ความสุขได้แนบยาในหลายครั้งในจดหมายของเธอ อย่างไรก็ตามเธอก็ไม่ได้ทิ้งในคนอ่านต้องตีความมากนัก ในเรื่องดังกล่าว เนื่องจากเธอได้ให้รายละเอียดที่ชัดเจนถึงวิถีทางที่จะได้มาในความสุขนั้นไว้แล้ว “...แต่ว่า สิ่งของเหล่านั้นเล่า เราได้มาจากใคร ๆ ก็รู้ว่ามีมาจากเงิน เราจะมีเงินก็ต้องทำงาน ตามคำขวัญของรัฐบาลว่า ‘งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข’” (Chan-iam, 1962, p.4) สำหรับเธอแล้ว ว่าคติพจน์ของรัฐบาลนั้น คงใช้ได้ในชีวิตประจำวัน “...คำขวัญข้อนี้เป็นจริงมาก คือถ้าไม่ทำงาน ก็ไม่มีเงิน เมื่อไม่มีเงินก็ไม่มีความสุข...” (Chan-iam, 1962, p.4)

ทั้งหมดนี้ กล่าวโดยสรุปจะได้ว่า สภาพการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมช่วงสงครามเย็นทำให้ประเทศไทยได้รับการสนับสนุนและความช่วยเหลือในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการเงิน การทหาร รวมไปถึงความสัมพันธ์ทางการทูตจากสหรัฐอเมริกา ประเทศฝ่ายเสรีนิยมประชาธิปไตย ตลอดจนองค์การระหว่างประเทศ ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ต่อการขยายตัวของผู้ประกอบการในสังคมไทย แน่นหนาว่าผู้คนจำนวนมากต้องผันตัวเองจากภาคเกษตรมาสู่ภาคการผลิตใหม่ของภาคอุตสาหกรรมและการบริการมากขึ้น

สิ่งที่น่าสนใจคือ ปรากฏการณ์ข้างต้นมีผลมากสำหรับการเปลี่ยนแปลงความหมายของความสุขในสังคมไทย ให้มีรูปแบบที่จับต้องได้ กล่าวคือ ความสามารถในการประเมินถึงมูลค่าทั้งสิ่งที่จะได้รับและความเสียหายเป็นตัวเงิน อีกทั้งมาพร้อมกับค่านิยมใหม่บางอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณค่าของการทำงาน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า ผู้คนจำนวนมากที่ต้องผันตัวเองมาอยู่ในภาคอุตสาหกรรมนั้น พวกเขาไม่ได้มีต้นทุนทางสังคม อาทิ ขาดกานาเนตหรือเกียรตินิยม พวกเขาไม่มีต้นทุนทางเศรษฐกิจ พวกเขาไม่มีเครือข่ายทางสังคมเพียงพอที่จะช่วยตัวเองให้อยู่ในจุดที่สูงขึ้นได้ ด้วยเหตุนี้ความหมายความสุขจึงเปลี่ยนไป หากให้การให้ความสำคัญกับเรื่องคุณค่าทางจิตใจเหมือนคนกลุ่มก่อนหน้าอีกต่อไป จะทดแทนด้วยนัยที่สัมพันธ์กับเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันและปากท้องเป็นหลัก

บทสรุปและอภิปรายผล (Conclusion and discussion)

บทความนี้ต้องการหาคำตอบว่า เหตุใดความหมายของความสุขในสังคมไทยช่วงต้นทศวรรษ 2500 แตกต่างจากช่วงเวลาอื่นอย่างมีนัยสำคัญ ผ่านการศึกษาและวิเคราะห์จากนิตยสารชัยพฤกษ์ เนื่องจากเป็นนิตยสารแรก ๆ ที่เปิดพื้นที่ให้กับผู้เขียนจากทางบ้านได้แสดงทัศนคติ ประสบการณ์ ตลอดจนแบ่งปันเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของพวกเขา โดยผู้เขียนเรียกปรากฏการณ์นี้ว่าการเพิ่มขึ้นของ “นักเขียนชาจนินรนาม” ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เราเห็นถึงเปลี่ยนแปลงและเข้าใจการรับรู้ความสุขได้จากมุมมองของผู้คนธรรมดามากขึ้น แม้นัยนั้นจะคล้ายคลึงกับบรรยากาศของสังคมและรัฐพอสมควรก็ตาม

สาเหตุที่ทำให้ความสุขมีลักษณะเป็นรูปธรรม และแนวโน้มของการจับต้องไม่ได้ลดลง เพราะสัมพันธ์กับประสบการณ์และเงื่อนไขในการใช้ชีวิตของผู้อ่านและนักเขียนชาจนินรนามของนิตยสารชัยพฤกษ์ช่วงต้นทศวรรษ 2500 ที่อาจจะอยู่ในข่ายของความเป็นคนธรรมดาทั่วไป โดยกลุ่มดังกล่าวเริ่มมีบทบาทมากขึ้นในฐานะกำลังการผลิตของภาคบริการและอุตสาหกรรมที่กำลังขยายตัวช่วงสงครามเย็น พวกเขา (กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาและวิเคราะห์ของบทความนี้คือ คนอ่านนิตยสารชัยพฤกษ์ ช่วงต้นทศวรรษ 2500) ไม่มีต้นทุนทางด้านสังคมชาติกำเนิด ตลอดจนเศรษฐกิจ ดังนั้นความสุขจึงเท่ากับเงิน ประกอบกับเงินเป็นสื่อกลางสำหรับการตัดสินใจและการประเมินค่าความสุขเหล่านั้น

สิ่งที่ตามมาจากรื่องพื้นเพของผู้คนในช่วงต้นทศวรรษ 2500 คือ แบบแผนพฤติกรรมรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะการให้คุณค่าและความสำคัญในเรื่องของการทำงาน เนื่องจากเป็นหนทางไม่กี่หนทางที่ได้รับค่าตอบแทนเป็นเงิน และเพื่อให้เข้าถึงความสุขตามความหมายใหม่ อย่างไรก็ตามสิ่งที่ได้กล่าวในตอนต้นของบทสรุปว่าการที่ไม่มีต้นทุนทางด้านชาติตระกูลและเศรษฐกิจ ทำให้การต้องแลกหยาดเหงื่อตนเองเพื่อเปลี่ยนเป็นเงินในตลาดแรงงานภาคอุตสาหกรรมและการบริการที่กำลังเติบโตจึงเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น วิธีคิดเกี่ยวกับความขยันในการทำงานหรือความสำเร็จด้วยตนเองจึงแพร่หลายในวงกว้างอย่างรวดเร็ว โดยทั้งหมดที่กล่าวมาจึงอยู่ในขอบเขตของวลีที่ว่า “เงินคืองาน งานคือเงิน บันดาลสุข”

References

- Anderson, B. (2010). *In the mirror: Literature and politics of Siam in the American era*. Samnakphim An. Bangkok: Read Publishing.
- Ampai, P. (2022). Factors Determining Happiness in Life Compared Between Agricultural and Non-Agricultural Workers. *Social Research*, 45(2), 59-96. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/socialresearchjournal/article/view/269185>
- Boonyarit, N. (Ed.). (1961, July 1). *Chao Krung Magazine*, 10(10).
- Chan-iam, C.(1962, January 1). Wicha Pen Sap An Prasoet [Wisdom is the True Wealth]. *Chaiyaphruek Magazine*, 9(1), 4.
- Charoensin-o-larn, C. (2012). *Wathakam kan Phatthana: Amnat Khwam Ru Khwam Ching Ekkalak Lae Khwam Pen Uen* [Development Discourse: Power, Knowledge, Truth, Identity and Otherness]. (5 th ed.). Bangkok: Wiphasa Printing.
- Chiangjan, J. (2020). *History of Happiness from the Perspective of the Thai State and Media, 1958-1972*. [Master's thesis, Chiang Mai University]. <http://cmuir.cmu.ac.th/jspui/handle/6653943832/69607>
- Chu-arun, A. (1963, July 1). Santhana wisasa Chaiyaphruek. [Chaiyaphruek's Casual Talks]. *Chaiyaphruek Magazine*, 10(13), 46.
- Conklin, C. N. (2015). The origins of the pursuit of happiness. *Washington University Jurisprudence Review*, 7(1), 195-244. https://openscholarship.wustl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1123&context=law_jurisprudence
- Daengphan, A. (1963, July 1). Santhana wisasa Chaiyaphruek [Chaiyaphruek's Casual Talks]. *Chaiyaphruek Magazine*, 10(13), 46.

- Department of Teacher Education. (1962). *Thai Index Magazine 1962*. Bangkok: Ministry of Education.
- Kiccakaro, N. (2019). Happiness in Buddhist Philosophy. *MCU Buddhist Review* 3(2), 93-104. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jmb/article/download/240382/163807/>
- Kongkirati, P. (2013). *Laeo tae khwam khlueanwai ko prakot* [And then the movement appeared]. Nonthaburi: Samnakphim Fa Diaokan.
- McMahon, D. M. (2006). *Happiness: A history* (1st ed.). New York: Grove Press.
- Na Nakhon, P. (Ed.). (1959a, November 15). *Na Bannathikan* [Editor's Note]. *Chaiyaphruek Magazine*, 6(22).
- Na Nakhon, P. (Ed.). (1959b, December 15). *Na Bannathikan* [Editor's Note] *Chaiyaphruek Magazine*, 6(24).
- Na Nakhon, P. (Ed.). (1962a, February 15). *Chaiyaphruek Magazine*, 9(4).
- Na Nakhon, P. (Ed.). (1962b, September 15). *Chaiyaphruek Magazine*, 9(19).
- Naksing, P., Chawathanakun, K., Bundhuwong, C. & Hongkanaukraw, A. (2017). Transitional communities and farmers' adaptation in livelihood. *Journal of Social Research*, 40(2), 77–106. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/socialresearchjournal/article/view/91069/91675>
- Narin, W. (Ed.). (1995, May). Yi Sip Ha Pi Chak Jai Kong Bannathikan. [25 Years: From the Editor's Heart]. *Chaiyaphruek Science Magazine*, (No. 299), 17–19.
- Phanarat, C. (2022). *Bon Thang Su Aranya: Sangkhom Witthaya Lae Prawattisat Nai Thatsana Khong Noebaet Elai-at*. [On the path to civilization: Sociology and history in the perspective of Norbert Elias]. Bangkok: Illuminations Editions.

- Phithakwong, C. (1984). Capitalism and the transformation of Thai peasant society. *Journal of Political Economy*, 3(4), 1–39. <https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/4761/simple-search?query=&sort>
- Phuchadapirom, P. (2007). *Wattanatham Banthoeng Nai Chat Thai*. [Entertainment culture in the Thai nation]. Bangkok: Matichon Publishing House.
- Potjanalawan, P. (2015). *Kamnoet "Prathet Thai" Phai Tai Phedetkan*. [The birth of "Thailand" under dictatorship]. Bangkok: Matichon Publishing House.
- Prayuksilp, P. (1991). *Children's Magazines: A New Phenomenon in Children's Books*. [Undergraduate's thesis, Thammasat University]. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:50394
- Reddy, W. M. (2001). *The navigation of feeling: A framework for the history of emotions*. New York: Cambridge University Press.
- Roongcharoen, S. (1983). *The role of journalists in Thai politics between 1947–1958* [Master's thesis, Chulalongkorn University]. <https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/29743>
- Rueangnarong, P. (1999, October). Chaiyaphruek lae Witthayasan, Yuk Plueang Na Nakhon. [Chaiyaphruek and Witthayasan in the Plueang Na Nakhon's Era.] *Arts and Culture Magazine*, 20(12), 154–159.
- Saejang, A. (1963, July 1). Santhana wisasa Chaiyaphruek [Chaiyaphruek's Casual Talks]. *Chaiyaphruek Magazine*, 10(13), 46.
- Saetang, S. (1962, January 1). Khatiphot Khong Rongrian Khaphachao Khue 'Sue Sat Mana Otthon Kla Han Nam Ma Su Khwam Samret'. [My school's motto is 'Honesty, diligence, patience, courage leading to success']. *Chaiyaphruek Magazine*, 9(1), 3.

- Sattayanurak, S. (2007). *Kheukrit gap bpra di sohtgam khwaam bepen thai* [Kukrit and the Construct of "Thainess"]. Bangkok: Matichon Publishing House.
- Sattayanurak, S. (2014). *Sip bpanyaat noht yam* [Ten Intelligences in Siam]. Bangkok: Openbook.
- Sattayanurak, S. (Ed.). (2021, November). *Humanities Journal*, 22 (Supplementary Issue). <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JHUMANS/issue/view/16993>
- Siddhisara, B. (2019). *Thai Elite and the Management of Thai Education: M.L. Pin MalaKul and Education Project during 1947 – 1969*. [Master's thesis, Thammasat University]. http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2019/TU_2019_6006030032_12749_12989.pdf
- Sipraphan, S. (1962, April 1). (Yuwakawi [Young Poets]. *Chaiyaphruek Magazine*, 9(7), 20.
- Suwannakij, S. (2020). Navigating the ocean of feeling: William Reddy and the history of emotions. In *Witthiwithaya nai kan sueksa prawattisat* [Methodology in Historical Studies] (p. 521–567). Bangkok: Sayam Paritas Publishing Co., Ltd.
- Thanakhom, T. (1960a, April 1). Ngan khue ngoen: Rueang lek thi pen rueang yai [Work is Money: Small Things Become Big Problems.]. *Chaiyaphruek Magazine*, 7(7), 29–31.
- Thanakhom, T. (1960b, April 15) Ngan khue ngoen (to): Rueang lek thi pen rueang yai [Work is Money (cont.): Small Things Become Big Problems.]. *Chaiyaphruek Magazine*, 7(8), 14–17.
- Thanakhom, T. (1960c, June 1) Ngan khue ngoen (to): Rueang lek thi pen rueang yai [Work is Money (cont.): Small Things Become Big Problems.]. *Chaiyaphruek Magazine*, 7(11), 12–15, 29–30.
- Thanomsasana, S. (2015). *The intellectual transformation of the Thai middle class and modern Thai “leisure reading” in the 1920s–1940s*. [Doctoral dissertation, Chulalongkorn University]. <https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/50162>

- Thapmongkhon, C. (1962, January 1). Lok ni pen sombat khong khon khayen. [This World Belongs to the Diligent]. *Chaiyaphruek Magazine*, 9(1), 3.
- Thawornsuk, S. (1960). *Thai monetary standard* [Master's thesis, Thammasat University]. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:142235
- White, N. (2006). *A brief history of happiness*. Oxford: Blackwell Pub.
- Wongyannava, T. (2015). *Patiwat Boriphok: Chak Sing Khong Fumpheuy Ma Su Sing Champen*. [Consumer revolution: From luxury goods to necessities] (2nd ed.). Bangkok: Sayam Publishing.
- Wongyannava, T. (2017). *On Happiness*. Bangkok: Sammat Publishing.